

Briselē, 2017. gada 12. jūnijā
(OR. en)

9302/17

ECOFIN 405
UEM 154
SOC 385
EMPL 299
COMPET 402
ENV 501
EDUC 229
RECH 185
ENER 224
JAI 484

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
K-jas dok. Nr.:	ST 9246/17 ECOFIN 376 UEM 125 SOC 354 EMPL 269 COMPET 371 ENV 471 EDUC 199 RECH 155 ENER 195 JAI 446 - COM(2017) 513 final
Temats:	Ieteikums – PADOMES IETEIKUMS par Latvijas 2017. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2017. gada stabilitātes programmu

Pielikumā pievienots minētais Padomes ieteikuma projekts, kas ir pārskatīts un par ko ir panākta vienošanās dažādās Padomes komitejās, balstoties uz Komisijas priekšlikumu COM(2017) 513 *final*.

PADOMES IETEIKUMS

(...)

par Latvijas 2017. gada valsts reformu programmu

un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2017. gada stabilitātes programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu ¹ un jo īpaši tās 5. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

¹ OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.

tā kā:

- (1) Komisija 2016. gada 16. novembrī pieņēma gada izaugsmes pētījumu, iezīmējot 2017. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada sākumu. Gada izaugsmes pētījumā iekļautās prioritātes apstiprināja 2017. gada 9. un 10. marta Eiropadome. Komisija 2016. gada 16. novembrī, pamatojoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011², pieņēma brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Latvija nebija minēta to dalībvalstu vidū, par kurām tiks izstrādāts padziļināts pārskats. Tajā pašā dienā Komisija pieņēma arī ieteikumu Padomes ieteikumam par eurozonas ekonomikas politiku, ko apstiprināja 2017. gada 9. un 10. marta Eiropadome. Padome 2017. gada 21. martā pieņēma Ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku ("ieteikums par eurozonu").³
- (2) Ņemot vērā to, ka Latvija ir dalībvalsts, kuras valūta ir euro, un ekonomiskajā un monetārajā savienībā starp ekonomikām ir cieša savstarpējā saikne, Latvijai būtu jānodrošina pilnīga un savlaicīga ieteikuma par eurozonu īstenošana, kā tas ir atspoguļots 1. un 2. ieteikumā turpmāk.
- (3) 2017. gada ziņojums par Latviju tika publicēts 2017. gada 22. februārī. Tajā tika izvērtēti Latvijas panākumi attiecībā uz to, kā tiek īstenoti Padomes 2016. gada 12. jūlijā pieņemtie konkrētai valstij adresētie ieteikumi, turpmākie pasākumi, kas veikti pēc iepriekšējos gados pieņemtajiem konkrētai valstij adresētajiem ieteikumiem, un Latvijas progress virzībā uz stratēģijas "Eiropa 2020" valsts mērķu sasniegšanu.
- (4) Latvija 2017. gada 20. aprīlī iesniedza savu 2017. gada valsts reformu programmu un 2017. gada stabilitātes programmu. Lai ņemtu vērā abu programmu savstarpējo saistību, tās tika izvērtētas vienlaikus.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību (OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.).

³ OV C 92, 24.3.2017., 1. lpp.

- (5) Attiecīgie konkrētai valstij adresētie ieteikumi ir iekļauti Eiropas strukturālo un investīciju fondu (ESI fondu) 2014.–2020. gadam plānošanā. Kā paredzēts Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1303/2013 ⁴ 23. pantā, Komisija var pieprasīt dalībvalstij pārskatīt tās partnerattiecību nolīgumu un attiecīgās programmas un ierosināt grozījumus, ja tas vajadzīgs, lai palīdzētu īstenot attiecīgos Padomes ieteikumus. Komisija ir sniegusi papildu norādes par to, kā tā izmantotu minēto noteikumu norādēs par to pasākumu piemērošanu, kuri saista ESI fondu efektivitāti ar pareizu ekonomikas pārvaldību.
- (6) Latvija šobrīd ir Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvajā daļā. Valdība savā 2017. gada stabilitātes programmā plāno nominālās bilances pasliktināšanos no līdzsvarotas pozīcijas 2016. gadā līdz deficītam 0,8 % apmērā no IKP un 1,6 % no IKP attiecīgi 2017. gadā un 2018. gadā būtiskas nodokļu reformas rezultātā, kam sekos uzlabojums līdz deficītam 0,5 % apmērā no IKP 2020. gadā. 2017. gada Stabilitātes programmā lēsts, ka strukturālā bilance pasliktināsies no 0,2 % no IKP 2016. gadā līdz -1,7 % no IKP 2018. gadā un sasniegs -0,8 % no IKP 2020. gadā. Šī virzība saskan ar vidējā termiņa budžeta mērķi – strukturālo deficītu 1 % apmērā no IKP – un atļautajām novirzēm, kuru pamatā ir pensiju reforma un strukturālo reformu klauzula veselības aprūpes nozarei. Tiek lēsts, ka pārrēķinātā ⁵ strukturālā bilance palielināsies no -1,9 % no IKP 2017. gadā līdz -2,3 % no IKP 2018. gadā, pirms tā samazināsies līdz -0,2 % no IKP 2020. gadā. Saskaņā ar 2017. gada stabilitātes programmu, ir sagaidāms, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2017. gadā saglabāsies aptuveni 40 % apmērā no IKP. Programmas IKP izaugsmes prognozes visumā saskan ar Komisijas prognozi 2017. gadam, bet šķiet ievērojami labvēlīgākas attiecībā uz 2018. gadu.

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1303/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (OV L 347, 20.12.2013., 320. lpp.).

⁵ Cikliski koriģētā bilance, atskaitot vienreizējus un pagaidu pasākumus, ko Komisija pārrēķina, izmantojot vispārpieņemtu metodoloģiju.

- (7) Padome 2016. gada 12. jūlijā Latvijai ieteica nodrošināt, lai novirze no vidēja termiņa budžeta mērķa 2017. gadā attiektos vienīgi uz pielaidēm saistībā ar sistēmisko pensiju reformu un būtisko strukturālo reformu veselības aprūpes jomā. Ņemot vērā šīs pielaides, 2017. gadā būtu pieļaujama strukturālās bilances pasliktināšanās par ne vairāk kā 1,0 % no IKP. Pamatojoties uz Komisijas 2017. gada pavasara prognozi, tiek prognozēts, ka Latvija 2017. gadā ievēros minēto prasību. Latvijai 2018. gadā vajadzētu sasniegt savu vidēja termiņa budžeta mērķi, ņemot vērā pielaides saistībā ar sistēmiskās pensiju reformas īstenošanu, kuras piešķirtas 2016. gadam, un saistībā ar strukturālo reformu, kuras piešķirtas 2017. gadam, jo pagaidu novirzes tiek attiecinātas uz turpmākajiem trim gadiem. Pamatojoties uz Komisijas 2017. gada pavasara prognozi, tas atbilst valdības neto primāro izdevumu maksimālajam nominālajam pieauguma tempam ⁶ 6,0 % apmērā 2018. gadā, kas atbilst strukturālās bilances pasliktinājumam 0,3 % apmērā no IKP. Nemainīgas politikas apstākļos Latvija riskētu ievērojami novirzīties no minētās prasības. Kopumā Padome uzskata, ka 2018. gadā būs vajadzīgi papildu pasākumi, lai ievērotu Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumus.

⁶ Valdības neto izdevumus veido kopējie valdības izdevumi, izņemot procentu izdevumus, izdevumus saistībā ar Savienības programmām, kas ir pilnībā izlīdzināti ar ienākumiem no Savienības fondiem, un nediskrecionāras izmaiņas saistībā ar bezdarbnieku pabalstu izdevumiem. Valsts finansētā bruto pamatkapitāla veidošanas līmenis ir izlīdzināts 4 gadu laikposmā. Ir ņemti vērā tiesību aktos paredzētie diskrecionārie ieņēmumu pasākumi vai ieņēmumu palielinājumi. Vienreizēji pasākumi gan ieņēmumu, gan izdevumu jomā ir atskaitīti.

- (8) Latvijā ir augsta ienākumu nevienlīdzība. Bagātāko 20 % mājsaimniecību un nabadzīgāko 20 % mājsaimniecību ienākumu attiecība 2015. gadā bija 6,5, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem Savienībā, kaut arī skaitlis 2016. gadā nedaudz samazinājās. Atšķirība starp ienākumu nevienlīdzību pirms un pēc nodokļu nomaksas un sociālajiem pārskaitījumiem ir viena no vismazākajām Savienībā. Nodokļu sistēma Latvijā nav tik progresīva kā citās dalībvalstīs, un tas sekmē augsto nevienlīdzību un strādājošo nabadzību. Nodokļu īpatsvars darbaspēka izmaksās zema atalgojuma saņēmējiem joprojām ir viens no augstākajiem Savienībā, bet ieņēmumu potenciāls tiem nodokļiem, kas ir mazāk kaitējoši izaugsmei, nav pietiekami izmantots. Nodokļu ieņēmumu zemais īpatsvars IKP ierobežo resursus ilgtspējīgai sabiedrisko pakalpojumu sniegšanai. Par spīti nelielam progresam cīņā pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas nodokļu saistību izpilde joprojām ir nopietna problēma. 2017. gada stabilitātes programmā tika paziņots par nodokļu reformas ieviešanu. Galvenie pasākumi ietver iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes samazinājumu no 23 % līdz 20 % ienākumiem līdz 45 000 euro gadā, diferencētā neapliekamā minimuma palielinājumu, uzņēmumu ienākuma nodokļa 0 % likmes ieviešanu attiecībā uz reinvestētu peļņu un kapitāla nodokļu likmju saskaņošanu līdz likmei 20 %. Reforma ņem vērā konkrētai valstij adresēto ieteikumu tiktāl, ciktāl nodokļu īpatsvars darbaspēka izmaksās zema atalgojuma saņēmējiem tiek samazināts. Taču nodokļu reforma ir ierobežota attiecībā uz nodokļu novirzīšanu uz avotiem, kas ir mazāk kaitējoši izaugsmei, un paziņotā politikas mērķa – nodokļu ieņēmumu īpatsvara palielināšanu IKP – sasniegšanu.
- (9) Nepilnības pamata sociālās drošības tīklos sekmē augstu nabadzības līmeni un nevienlīdzību, tostarp cilvēkiem ar invaliditāti un vecāka gadagājuma cilvēkiem. Nabadzības līmenis cilvēkiem ar invaliditāti ir viens no augstākajiem Eiropā. Sociālās palīdzības pabalstu neadekvāti zemais līmenis, kas nav uzlabojies kopš 2009. gada, un neadekvāti zemais pensiju līmenis nenodrošina efektīvu aizsardzību pret nabadzību un sociālo atstumtību. Tas, ka nav veikta minimālo ienākumu līmeņa reforma, par kuru tika paziņots 2014. gadā, bet kura nekad netika īstenota, negatīvi ietekmē vistrūcīgākās mājsaimniecības, kaut gan tiek gatavoti vidēja termiņa plāni par minimālo ienākumu atbalstu.

- (10) Ņemot vērā sarūkošu darbaspēku, nodarbinātības izaugsme ir bijusi vāja, bet bezdarbs ir samazinājies ļoti lēnām. Nodarbinātības izredzes ir labākas ekonomiskās aktivitātes centros un augsti kvalificētiem darba ņēmējiem, bet bezdarbs vairāk dominē mazkvalificētu darba ņēmēju un lauku rajonos dzīvojošo vidū. Šajā kontekstā darbaspēka prasmju uzlabošana palīdzēs risināt šos jautājumus. Tomēr, kaut arī profesionālās izglītības pievilcība ir uzlabojusies, ierobežotā apmērā ir progresējusi mācību programmas reforma, kuras rezultātā izglītība tiktu saskaņota ar mūsdienu prasībām attiecībā uz prasmēm. Tiesiskais regulējums attiecībā uz mācīšanos darbavietā ir ieviests, un sociālo partneru un uzņēmumu aktīva līdzdalība tā īstenošanā ir nodrošināta. Turklāt bezdarbnieku iesaiste aktīvos darba tirgus pasākumos ir zemāka nekā vairākumā citu dalībvalstu, bet ir veikti pasākumi, lai šo situāciju uzlabotu, un tos ir vērts turpināt. Līdzdalība mūžizglītībā joprojām ir zema.
- (11) Kaut gan Latvijas iestādes ir veiksmīgi uzsākušas veselības aprūpes sistēmas attiecīgās reformas, lieli tiešie maksājumi, ilgas gaidīšanas rindas, zems publisko izdevumu līmenis un neefektīvs pakalpojumu sadalījums ierobežo piekļuvi veselības aprūpei. Publiskie izdevumi tiek kontrolēti ar kvotām, kā rezultātā tiek kavēta ārstēšana, un pacientiem ir vai nu ilgi jāgaida, vai arī par pakalpojumu jāmaksā no savas kabatas, un tādēļ veselības aprūpes vajadzības daļai iedzīvotāju paliek neapmierinātas. Ir veikti pirmie pasākumi, lai reformētu kvalitātes nodrošināšanas sistēmu, un progress būtu jāturpina, lai uzlabotu pacientu un iedzīvotāju izredzes. Neliels progress ir panākts veselības aprūpes sistēmas efektivitātes palielināšanā, bet ir jāturpina racionalizēt slimnīcu nozari, jāuzlabo piekļuve ambulatorajai un primārajai aprūpei un jāpadara efektīvāka saikne starp budžeta piešķirumiem un pakalpojumu kvalitāti un izmaksām.
- (12) Latvijas iestādes mēdz regulāri izmantot publiskā iepirkuma procedūras iegādēm veselības aprūpes nozarē, bet papildu efektivitātes pieaugumu varētu sasniegt, regulāri izmantojot e-iepirkumu un centralizētu iepirkumu, padarot publiskos izdevumus pārredzamākus un lietderīgākus.

- (13) Regulējuma kvalitātes nepilnības un zema valsts pārvaldes lietderība un efektivitāte negatīvi ietekmē darījumdarbības vidi. Valdība 2016. gadā iesniedza vērienīgu reformu plānu, kurš paredzēts, lai izveidotu efektīvāku un profesionālāku publisko sektoru, un kura mērķis ir uzlabot efektivitāti, samazinot personālu un centralizējot atbalsta funkcijas, nostiprinot uz rezultātiem balstītu apmaksu un palielinot pārredzamību. Šis plāns attiecas tikai uz centrālo pārvaldi, lai gan arī pašvaldību līmenī varētu panākt ievērojamu efektivitātes pieaugumu.
- (14) Korupcija turpina kaitēt Latvijas darījumdarbības videi, un interešu konfliktu novēršanas sistēma joprojām ir neelastīga un formāla, bez pietiekamas pārbaudes. Kaut gan maksātnespējas sistēmas reforma lielākoties ir pabeigta, tās efektīva īstenošana ir rūpīgi jāuzrauga, lai novērstu to, ka pārstrukturēšanas gadījumu skaits ir neliels un līdzekļu atgūšanas rādītāji – zemi.
- (15) Pēdējos trīs gados tika ieviestas liela mēroga reformas augstākās izglītības un publiskās pētniecības jomā, lai konsolidētu pētniecības iestādes un palielinātu to veikto pētījumu kvalitāti un nozīmību. Tomēr Latvijas publiskās pētniecības finansējuma pārvaldība un organizatoriskā struktūra joprojām ir neefektīva, jo finansēšanas funkcijas ir izkliedētas starp daudzām iestādēm. Publiskās pētniecības neefektīva finansēšana ir viens no iemesliem, kas izraisa ļoti zemu zinātniskās darbības līmeni, kvalificētu cilvēkresursu trūkumu gan publiskajā, gan privātajā sektorā un zemu publiskā un privātā sektora sadarbības līmeni. Latvijas uzņēmumu pētniecības un izstrādes intensitāte joprojām ir viena no zemākajām Savienībā.
- (16) 2017. gada Eiropas pusgada kontekstā Komisija ir veikusi Latvijas ekonomikas politikas visaptverošu analīzi un publicējusi to 2017. gada ziņojumā par valsti. Tā ir arī izvērtējusi 2017. gada stabilitātes programmu un 2017. gada valsts reformu programmu, kā arī pasākumus, kas veikti saistībā ar iepriekšējos gados Latvijai adresētiem ieteikumiem. Izvērtējumā Komisija ņēma vērā ne tikai programmu lietderību ilgspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas izveidē Latvijā, bet arī to atbilstību Savienības noteikumiem un norādēm, ņemot vērā, ka ir jānostiprina Savienības vispārējā ekonomikas pārvaldība, turpmākajos valsts lēmumos nodrošinot Savienības līmeņa ieguldījumu.

(17) Ņemot vērā šo izvērtējumu, Padome ir izskatījusi 2017. gada stabilitātes programmu, un tās atzinums ir atspoguļots jo īpaši 1. ieteikumā ⁷ turpmāk,

AR ŠO IESAKA Latvijai 2017. un 2018. gadā rīkoties šādi.

1. Īstenot savu fiskālo politiku atbilstīgi Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvās daļas prasībām, kas nozīmē 2018. gadā sasniegt savu vidējā termiņa budžeta mērķi, ņemot vērā pielāgšanas saistībā ar sistēmiskās pensiju reformas un strukturālo reformu īstenošanu, attiecībā uz kurām ir piešķirta pagaidu novirze. Samazināt nodokļus zema atalgojuma saņēmējiem, novirzot nodokļus uz citiem avotiem, kas ir mazāk kaitējoši izaugsmei, un uzlabojot nodokļu saistību izpildi.
2. Uzlabot sociālās drošības tīkla adekvātumu un paaugstināt darbaspēka prasmes, paātrinot profesionālās izglītības mācību programmas reformu. Palielināt veselības aprūpes izmaksu efektivitāti un piekļuvi tai, tostarp samazinot tiešos maksājumus un ilgo gaidīšanas laiku.
3. Palielināt publiskā sektora efektivitāti un pārskatatbildību, jo īpaši, vienkāršojot administratīvās procedūras un nostiprinot interešu konfliktu novēršanas sistēmu, tostarp maksātspējas administratoriem.

Briselē,

*Padomes vārdā –
priekšsēdētājs*

⁷ Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 2. punktu.